

СТАНОВИЩЕ

за доц. дфн Емилия Николова Денчева, участничка в конкурса за професор по 05.04.20. германски езици (история на немския език) в Софийския университет „Свети Климент Охридски“, обявен в *Държавен вестник*, бр. 31 от 23.04.2010 г.

от проф. дфн Руселина Ницолова

Доц. дфн Емилия Денчева участва в конкурса за професор със солидна библиография, в която влизат 4 монографични труда, множество научни статии и студии, публикувани в най-авторитетните в съответната област списания и сборници у нас и в чужбина, съавторство в няколко речника, рецензии, отзиви и др. и не на последно място – двата ѝ изключително ценни и полезни за обучението на студентите-германисти по история на немския език електронни текста *Einführung in das Althochdeutsche* и *Einführung in das Mittel- und Frühneuhochdeutsche*. Твърде малко са преподавателите, които са се постарали да предоставят своите лекции в писмен вид на студентите, за да облекчат по този начин сериозно тяхната подготовка. Трябва да отбележа, че доц. Денчева посвещава на висшето образование по германистика и други учебни материали, вж (7), (15), (23) и е съавтор в няколко речника и в *Немска граматика в съпоставка с граматиката на българския език*. С нейния интерес и грижа към висшето образование по германистика е свързано и участието ѝ с колектив в няколко научни проекта, посветени на академичната реч на студентите - германисти и българисти. В резултат на тези проекти, в които имах честта и аз да участвам от българистична страна, бе създаден електронен речник на терминологията по граматика, който включва цялата терминология (с дефиниции на термините) от учебниците по немска и българска граматика за средното училище и от научни граматика за двата езика, за да се съпостави входът с изхода при усвояване на терминологията от студентите.

В научната продукция на Е. Денчева се отделят няколко тематични групи изследвания. В първата си дисертация *Zum Infinitivgebrauch in der althochdeutschen Tatian-Übersetzung. Versuch einer Darstellung der Finalität des Infinitiv-Komplements*, в хабилитационния си труд *Das Phänomen des sog. Accusativus cum infinitivo und seine Reflexe im Deutschen. Ein Versuch Synchronie und Diachronie interagieren zu lassen*, в големия си докторат *Infinitivische Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren* и свързаните с тях публикации авторката изучава много подробно инфинитивните конструкции в основни немски исторически паметници. Ценното във всички тези трудове е не само пълното и точно представяне на материала, отчитането на влияние или липса на влияние на изходния латински или гръцки текст върху езика на оригинала, но и

прилагането при обяснението на сложната материя на модерна методология, заимствана не безкритично от генеративната граматика. Важен теоретичен принос представлява създаването на специални теоретично дефинирани композиционни матрици въз основа на избрани конститутивни признаци, чието прилагане може да бъде успешно не само при интерпретацията на разглеждания материал. Положително трябва да бъде оценен и фактът, че във всички случаи Е. Денчева се стреми да направи и по-общи изводи за характера на езика на проучвания автор и за неговата преводаческа практика. Прави много добро впечатление и това, че в много от работите ѝ има исторически съпоставки, включително и със съвременния немски език, както и паралели с други индоевропейски езици.

Трудът, с който авторката участва в разглеждания конкурс, е озаглавен *Morphologische Sonderklassen im Verbalsystem des Gegenwartsdeutschen und ihr sprachhistorischer Hintergrund (mit einem Vorschlag für ihre Einbeziehung in eine synchrone Klassifikation der verbalen Flexionstypen)*. В книгата е проследен детайлно и много задълбочено цялостният развой на глаголната флексия (вътрешна и външна) в сегашно време и претерит от началните периоди в историята на немския език до днес на определени групи глаголи, като е предложена и добре обмислена съвременна формална класификация на немските глаголи. Авторката много сполучливо е обединила диахронното и синхронното описание на глаголите, като по този начин допринася и за по-доброто изучаване на съвременния немски език. Смятам за важен теоретичен принос, че в твърде сложната и на пръв поглед хаотична картина на съвременното немско глаголно формообразуване Денчева е открила ясната логика на системата, в която се представят два вида признаци: дистинктивни, с които се различават отделните флексии класове, и редувантни по отношение на различаването на основните флексии класове, но характерни за отделни случаи в рамките на класовете.

Немската система реализира и трите възможни комбинации на двата вида дистинктивни признаци: комбинациите (+вътрешна флексия (степени на коренната гласна, може и промяна на съгласна), - крайна флексия (дентален суфикс) при силните глаголи, (- вътрешна флексия, + крайна флексия (дентален суфикс) при слабите глаголи, (+ вътрешна флексия, + крайна флексия (дентален суфикс) при смесените глаголи. В рамките на тези три класа редувантните признаци (\pm променлива флексия), (\pm Rückumlaut), (\pm граматична промяна), (\pm суплетивизъм), (\pm окончание за 1/3 л. мн. ч. сег. вр., индикатив), (\pm окончание за 1/3 л. мн. ч. претерит, индикатив), (\pm ge-префикс при миналото причастие) оформят отделни подкласове. Денчева много точно показва как в исторически план някои от тези признаци губят своята различителна стойност и имат днес реликтен характер като признаците (Rückumlaut) и (граматична промяна), запазени само при отделни глаголи. Други формални различия в рамките на трите основни класа са свързани с промяната на класа при някои глаголи, както и с появата на омонимия, като глаголите с различно значение имат и различно формообразуване.

В заключение трябва да подчертая, че разглежданата книга има несъмнен научен принос както в диахронен и синхронен план (детайлно проучване на глаголното формоизменение през всички исторически периоди и създаване на непротиворечива класификация на съвременните глаголи), така и в теоретичен план, тъй като много убедително разкрива формалната динамика на немската глаголна система, вследствие на която най-общите формални признаци (вътрешна флексия) и (крайна флексия) функционират като диференциални за големите три класа, а всички останали признаци се превръщат в редундантни на това равнище. Именно подробното осветляване на редундантните признаци представлява нещо съвсем ново в теоретичен план, както и доказването на ролята на двата най-общи дистинктивни признака, които се представят с всички възможни конфигурации в немската система. Затова смятам, че работата *Morphologische Sonderklassen im Verbalsystem des Gegenwartsdeutschen und ihr sprachhistorischer Hintergrund (mit einem Vorschlag für ihre Einbeziehung in eine synchrone Klassifikation der verbalen Flexionstypen)* на доц. дфн Е. Денчева отговаря напълно на изискванията за научен труд в конкурса за професор.

Във връзка с работата ѝ като историк на немския език трябва да бъде споменато и научното откритие на Денчева, направено с разчитането на надписа на меч от лангобардската епоха, намерен у нас.

Друга група трудове на авторката са свързани с лексикографията. Тя е съавтор в най-авторитетните българско-немски и немско-български речници, както и в речника за „неверните приятели на преводача“, като посвещава и две статии на проблематика, свързана с тези „неверни приятели“.

В заключение бих искала да обобща, че доц. дфн Е. Денчева се представя много убедително в конкурса за професор със солидна научна продукция с високо качество. Тя осветлява важни проблеми от немския исторически синтаксис и от немската историческа морфология, като прилага съвременна научна методология (нещо не така често срещано при диахронните изследвания) и има важни приноси не само в описателно, но и в методологично отношение. Затова и нейните работи са интересни за езиковеди и от други области извън германистиката – в различни страни тя има 36 библиографски цитирания и 4 индексирани публикации. Много важно е, че Е. Денчева се стреми винаги да свърже историята със съвременния немски език, за да го обясни по-добре. Тя е отдадена на обучението на студентите по германистика, на докторантите и по-младите асистенти, винаги е готова да даде консултации на всекиго. Отнася се изключително отговорно към служебните си задължения и към работата в научното сътрудничество.

Мисля, че всичко казано дотук ми дава основание с пълна убеденост да предложа на уважаемото Научно жури да избере за професор по 05.04.20. германски езици (история на немския език) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ доц. дфн Емилия Николова Денчева.

София, 15.05.2011 г.

Подпис: 